

TARJIMADA TARIXIY STILIZATSIYA MASALASIGA DOIR

Zuhra Ro'zimat qizi Tursunbayeva

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

“Tarjimashunoslik va xalqaro jurnalistika” kafedrası tadqiqotchisi

Ilmiy rahbar: “Tarjimashunoslik va xalqaro jurnalistika”

kafedrası mudiri

PhD Xodjajeva N.

<https://doi.org/10.37547/jcass/volume02issue02-a4>

Annotatsiya: Tarixiy asarlarni tarjima qilish zamonaviy asarlarga nisbatan bir muncha mushkuldir. Chunki, tarixiy asarlar davr ehtiyojiga muvofiq tarzda xad-hisobsiz tarixiy va arxaik lisoniy vositalar bilan to'lib-toshgan bo'ladiki, bunda asliyat ruhini to'la-to'kis qayta yaratish mas'uliyati tarjimondan zaruriy lisoniy vositalarni to'g'ri tanlash yo'li bilan asliyat vujudga kelgan davr xususiyatini qayta yaratishni talab etadi.

Bizning mazkur maqolamiz ham tarixiy asarlar tarjimasida tarixiy stilizatsiyani saqlashga doir muamolar, tarixiy davr ruhini berishda arxaizmlarning o'rni va ahamiyati haqida yozilgan. Shuningdek, maqolada tarixiy asarlar tarjimasida tarixiy stilizatsiya muammosiga bag'ishlangan bir qancha tarjimashunos olimlarning fikr va mulohazalari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: tarjima, tarixiy stilizatsiya, arxaizm, asliyat, adekvat tarjima, tarixiy kolorit.

К ВОПРОСУ ИСТОРИЧЕСКОЙ СТИЛИЗАЦИИ В ПЕРЕВОДЕ

Зухра Рузимат кизи Турсунбаева

Исследователь,

Кафедра переводоведения и международной журналистики,
Ташкентский государственный университет востоковедения

Научный руководитель: Заведующий кафедрой «Переводоведение и международная журналистика»,

PhD Ходжаева Н.

Аннотация: Перевод исторических произведений немного сложнее современных, потому что исторические произведения наполнены бесчисленными историческими и архаичными языковыми средствами в соответствии с потребностями времени, и необходимо полностью воссоздать дух оригинальности. Авторство требует переводчика воссоздать черту того периода, когда возник оригинал, путем правильного выбора необходимых языковых средств.

В статье также рассматриваются проблемы сохранения исторической стилизации при переводе исторических произведений, роль и значение архаизмов в передаче духа исторического периода. В статье также приводятся взгляды и мнения ряда переводчиков по проблеме исторической стилизации при переводе исторических сочинений.

Ключевые слова. Перевод, исторический стилизации, архаизм, оригинальность, исторический колорит, реалия.

ISSUE OF HISTORICAL STYLIZATION IN TRANSLATION

Zukhra Ruzimat kizi Tursunbaeva

Researcher,

Department of Translation Studies and International Journalism,
Tashkent State University of Oriental Studies

Academic Supervisor: Head of the Department of Translation Studies and International
Journalism,

PhD Khodzhaeva N.

Abstract: Translating historical works is a little more difficult than modern ones, because historical works are filled with countless historical and archaic linguistic means in accordance with the needs of the time, and it is necessary to fully recreate the spirit of originality. Authorship requires the translator to recreate a feature of the period when the original originated by choosing the right language means.

The article also examines the problems of preserving historical stylization when translating historical works, the role and significance of archaisms in conveying the spirit of the historical period. The article also provides the views and opinions of a number of translators on the problem of historical stylization in the translation of historical works.

Keywords. Translation, historical stylization, archaism, originality, historical flavor, reality.

Kirish

Tarjima-millatlar orasida bevosita ma'naviy aloqa qilish vositasi. Chunki u madaniy boyliklar, kishilarning ko'p asrlik ezgu armonlari, g'oyasi va qarashlari mujassamlangan asarlarni o'zga til sohibi bo'lgan xalqqa yetkazadi. Tarixiy-milliy so'zlarni badiiy tarjimada adekvat talqin etish tarjima amalyotining o'ta murakkab va shu bilan birga, juda mas'uliyatli masalalaridan hisoblanadi. Shuning uchun ham tarjimon oldida bevosita o'zi yaratayotgan kitobning matni ustida ishlash qiyinchiligidan tashqari, xorijiy adib ijodi, u yashagan tarixiy davr kabilarga doir barcha ilmiy va adabiy manbalardan xabardor bo'lish talab qilinadi. Tarjimon har ikkala tilni chuqur bilishi lozim. Lekin, til bilish deganda faqat grammatik qonun qoidalarni yaxshi bilish nazarda tutilmaydi.

Adabiy tildan tashqari, xalq jonli tilini chuqur xis qilish, ekstralingvistik omillar-lug'at va grammatikada ko'rsatilmaydigan turmush hodisalari, xalqning tarixi, urf-odatlaridan ham xabardor bo'lishi lozim.

Maqsad va vazifalari

Ushbu maqolani yozishdan asosiy maqsad tarixiy asarlar tarjimasida uslub masalasini tadqiq etish, bu borada bir qancha tarjimashunos olimlarning fikr va mulohazalarini o'rganishdir.

Usullari

Mavzuni yoritishda asosan tavsiflash, qiyoslash, metodlaridan foydalanildi.

Natijalar va mulohaza

Zamondosh adiblarning zamonaviy mavzularda yozilgan asarlarini o'g'irish tarixiy asarlarni tarjima qilishga qaraganda bir muncha yengil. Zero, tarixiy asarni boshqa tilga o'g'irish yanada ko'proq mehnat talab qiladi. Asarlarda aks etgan tarixiy voqea hodisalar tarjimonga hamisha ham tushunarli bo'lmasligi mumkin. Bu esa o'z navbatida tarjimonga bir muncha qiyinchiliklarni tug'dirishi mumkin.

Muayyan milliy adabiyotning yuksak namunasi sifatida har qanday badiiy asar, avvalambor keng va teran ko'lamdagi milliylik xususiyatiga ega bo'ladi. Binobarib, mazkur xususiyat o'z teranligini, kengligini tarjimada ham saqlab qolishi kerak. Tarjimonga tarixiy mavzudagi asarlarni tarjima qilish zamonaviy mavzudagi asarlarni tarjima qilishga nisbatan murakkab mashg'ulot hisoblanadi. Badiiy asardagi tarixiylik tushunchasiga nazariyotchilar tomonidan turlicha ta'rif beriladi. "Tarixiylik ostida adabiyotning tarixiy mavjudligi (V. Reyman) ham, asl hayotda bo'lib o'tgan tarixiy voqea-hodisa bilan bog'liq mavzu (S. Azbelov) ham, voqelikni taraqqiyotda ko'rsatish (L. Pinskiy) ham, hayotiy haqqoniylik, voqelikni keng ko'lamli tasvirlash, mafkuraviy baholarning taraqqiyparvarligi (V. Dovgopol) ham tushuniladi. S. Kormilov esa tarixiylik ostida badiiy asar g'oyaviy-badiiy tuzilishning alohida xususiyatini, zamonlar o'rtasidagi tub farqlarning aks ettirilishi va shu bilan birga umumtarixiy jarayonning bir butunligini tasvirlashni ko'radi" [4, b. 64]. Tarixiy mavzudagi asarlarda tarixiylik va milliylik bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Bu tushunchalarning birini tarjimada noto'g'ri aks ettirilishi, o'z navbatida ikkinchisining ham buzilishiga olib keladi.

Tarjima nazariyasiga bag'ishlangan ishlarda tarixiy stilizatsiya tushunchasi kamdan-kam uchraydi. Ba'zi bir olimlar,

xususan, A. Fedorov, K. Chukovskiy, V. Kamisarov tarixiy stilizatsiya deganda milliy va tarixiy koloritni yetkazib berishni tushunsalar, boshqalar, jumladan, A. Papovich, B. Xoxlov bu atama tushunchasi sifatida tarjima matnida madaniyat davrini aks etishi haqida gapiradi.

Badiiy adabiyotda tarjima stilizatsiyasi atamasi o'tmishni tarixiy davr tili xususiyatlarini tasvirlovchi hamda tarjima mazkur davrga oid nutq koloritini tiklashni anglatadi.

Lingvistik atamalar lug'atida tarixiy stilizatsiya tushunchasi, biron-bir davr yoki ijtimoiy muhit uchun xos bo'lgan nutq uslubiga taqlid deb tushuntiriladi. [1, b. 118].

V. S. Vinogradov mazkur tushunchaga quyidagicha tavsif beriladi: "tarjimachilik til arxaizatsiya yoki temporal, ya'ni vaqt tili stilizatsiyasi, bu – zamonaviy tarjima leksik morfologik va sintaktik aloqalari yordamida oldingi davrlarning ona tili bilan bog'liqligini saqlab qolish, bu esa o'tmish bilan o'zaro mutanosiblik, muvofiqligining alohida stilistik effektini yaratish maqsadida amalga oshiriladi". Vinogradov mazkur tushunchaning nisbiyligini alohida ta'kidlaydi, chunki "nutq va muayyan asrning muayyan davrning qandaydir til unsurlari kiritilmaydi, ya'ni bunda biz zamonaviy til normasidan, me'yoridan shunday ortga chekinishni kuzatamizki, bular arxaikdek ko'rinadi". [2, b. 142].

V. Yu. Troyskiyning ta'rificha tarixiy stilizatsiya so'z ustasi tomonidan ongli, izchil va maqsadga yo'naltirilgan holda u yoki bu davrga xos bo'lgan uslub xususiyatlariga xos so'zlarni keltirilishi hamda bu xususiyatlarni tarjimada berilishidir. Tarixiy stilizatsiya tarjimada mavjud bo'lgan uslubdir, agarda original yozilish davri tarjima bajarilishi davridan farqlansa. Ushbu ta'rif batafsil bo'lmasa-da,

bizning fikrimizcha, metodologik jihatdan to'g'ri. [5,b.25].

Arxaiklikni yaratish uchun tarjimon extiyotkorlik va me'yor darajasida matnga eskirgan so'z, axborot va sintaktik konstruksiyalarni kiritish lozim, bunda u arxaizmlarni haddan ziyod va oqlanmagan holda ishlatilishiga hamda haddan ziyod modernizatsiya qilinishiga yo'l qo'yilmaydi. Masalan: original asarning milliy-tarixiy koloritini tarjimada qayta tiklash uslublari (L.N.Tolstoyning "Petr 1" romanini ingliz tiliga tarjimasi asosida). Zamonaviy tarjima nazariyasi uchun tarjima qilinayotgan matnni davlat va tarixiy o'ziga xosligini saqlash va yetkazish berish haqidagi masala albatta juda jonlidir. Tarjima qilish jarayonida milliy madaniy va tarixiy xususiyatlarni saqlab qolish asosiy omillardan biridir. Badiiy adabiyot asarlari doimo o'sha yaratilish davrining muxri yoki yaratilish asrining muxri bilan belgilangandir. Bunday asarlar zamonaviy davrdan ma'lum darajada va turli darajada yiroqlashgan bo'lib, albatta mazkur xalqning zamonaviy hozirgi tilidan farqlanadi. Badiiy adabiy asarning matnidagi so'z obraz, estetik funksiyaga egadir, uni hisobga olmagan holda ham badiiy asarning leksikasi mazkur xalq, qaysi xalqning tilida yozilgan bo'lsa, o'sha xalqning tarixi, madaniyati, an'analari haqida ma'lumotlar manbasidir. Bu yerda realiyalar juda ham muhim ahamiyatga ega bo'ladi, jumladan, tarixiy realiyalar ham. Bu tarixiy realiyalar boshqa so'zlar bilan ham aynan ma'lum xalq uchun xos bo'lgan va ma'lum tarixiy davrga oid bo'lgan predmet, tushuncha va hodisalarni belgilab beradi. Badiiy adabiyotda badiiy asarda realiyalarni qo'llagan holda ijodkor birinchidan, haqiqiy moddaviy realiyalik voqeylik dunyosining aniq tiklashga va ikkinchidan, oddiy muhit, ya'ni yashash uy-joy muhiti orqali badiiy obrazlarni yanada yorqin ifoda etishga ishtiladi. Realiyalar, jumladan, tarixiy realiyalar ham ma'lum-

mazmun va stilistik yuklanmalarga ega, albatta ularning "stilistik faolligi, ya'ni uslubiy faolligi darajasi kontekstga bog'liq ravishda turli bo'lishi mumkin, ammo u hech qachon nolga teng bo'lmaydi, chunki "badiiy asarda faqatgina kerak bo'lmagan predmetlarning soyasi sifatida bo'luvchi asoslanmagan so'zlar bo'lmasligi lozim". [9,b.16]. Davlat va tarixiy koloritni tarjimada saqlab qolish an'anaviy adabiy asarlarni tarjimoni oldida turgan pragmatik vazifalardan biridir. A.V.Fedorov ta'kidlashicha, davlat koloritini yetkazib berish hamda originalga mos bo'lgan tarixiy istiqbolni yaratish til qismlarini asoslangan tanlovining ma'lum tizimini nazarda tutadi. [3,b.369].

O'tmish davrning asarlari tarjimasiga ko'plab tadqiqotlar bag'ishlangan. Tadqiqotchilar bunday matnlar tarjimasida tarjimon ikki yo'l bilan borishi mumkunligi haqida fikr bildiradilar. "Original davrni yaqinlashtirish", ya'ni tarixiylashtirishdan foydalanish yoxud matnni modernizatsiyalab, bu orqali "original davrni yiroqlashtirish". Original matn zamondosh kitobxon uchun zamonaviy tilda yaratilganidan kelib chiqqan holda, tadqiqotchilarning aksariyati tarjima ham tarjimonga zamondosh bo'lgan tilda amalga oshirilishi lozim degan xulosa qiladilar, "bunda ma'lum holatlarda kerakli tarixiy vaziyatni saqlab qoluvchi so'z va grammatik unsurlarni tanlash lozim." [5,b.31].

Qadimgi matnlarning tarjimasida eng to'g'ri tarjimashunoslik strategiyasi modernizatsiya va tarixiylashtirish o'rtasidagi "oltin o'rta"dir, ya'ni ikki turni aralashmasi, qorishmasidir. Bu fikrni G. Salyamov o'zining "Oltin o'rta qayerda? Mumtoz asarlar tarjimasi: modernizatsiyami yoki stilizatsiya?" nomli maqolasida ilgari surgan. Bu maqolaning vazifasi mazkur savolga javob berishdir. G. Salyamov qilgan xulosa quyidagidan iborat:

tarjima jarayonida original asl asar jonli zamonaviy badiiy ongga o'zining tarixiy xislatlari bilan kirib keladi. "Arxaikadan mohirona foydalanish nafaqat zararli emas, balki zarur, beqiyos va qadrlidir".

Odatda, arxaiklashtirilgan asarlarni tarjima qilish uchun til vositalarini tanlaganda tarjimondan avvaliga tarixiy masofaga rioya qilish, zamonaviy leksikadan voz kechish talab qilinadi. Ammo biz tadqiqotimiz jarayonida shunday xatolarga yo'l qo'yilganligiga guvoh bo'ldik.

Misol uchun "Yulduzli tunlar" romani hindiy tiliga tarjimasida yasavul [7,106].so'zini अरदली [12,b.100].tarzida, "Ulug'bek xazinası" romani tarjimasida esa nimcha [10,b.13].-वास्कट, [11,b.18].etik-बूट, choynak -केतली,po'stin-कोट, qo'shin-फौज tarzida ifodalanganlini guvohi bo'ldik. Bu so'zlarning ayrimlari tarixiy arxaik leksikani tashkil etmasada, tarixiy asarlar tarjimasida o'sha davrga xos bo'lmagan so'zlarni qo'llash noo'rin deb hisoblaymiz. Bundan tashqari bu asarda XV-XVI asrlarda bo'lib o'tgan voqea-hodisalar tasvirlangan. Hindiy tiliga esa ushbu so'zlar XIX asrning II-yarmida inglizlar bostirib kelgandan so'ng o'zlashgan deb ayta olamiz. Shu sababdan nimcha - सदरी, फतुही [8,b.260].choynak -चायदानी, etik - बालायीजूते, po'stin - पोस्तीन, qo'shin - सेना tarzida berish mumkin edi deb hisoblaymiz.

"Tarixiy mavzudagi asarlar tarjimasida o'sha zamonga mos kelmaydigan so'zlarni ishlatishdan ehtiyot bo'lish kerak. Zamonaviy, hatto keying davrda paydo bo'lgan so'z va tushunchalarni qo'llash ham tarixiy haqiqatning buzilishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, asarning o'tmishga daxldorligini bildirib yurish uchun muayyan darajada arxaik so'zlardan ham foydalanish joiz"

O.Yoqubovning "Ulug'bek xazinası" va "Ko'hna dunyo" romanlarini turk tiliga o'g'irgan Ahsan Batur tabib o'rniga doktor, katta xona, mashvaratxona o'rniga salon, shuningdek mersi, pardon kabi yevropacha so'zlarni ishlatadi, bu so'zlar turk tilining o'ziga ham XX asrda fransuz tili orqali kirib kelgan.[6,b.39-45].

Asliyatda aks etgan davr ruhini berishda tarjimon so'z tanlash muammosiga duch keladi. Asar tarjimasiga kirishar ekan, u asardagi hozirda tarixiy-arxaik hisoblangan til vositalarining hammasini saqlab qololmaydi. "A.V.Fyodrov fikricha,arxaiklashgan asarlar tarjimasidan maqsad zamondosh o'quvchini adabiy yodgorlik bilan tanishtirishdir. Bu maqsadni amalga oshirishda esa zamonaviy tilni qo'llash asosida zarur tarixiy ruhni berish uchun grammatik hamda leksik birliklardan tanlab foydalanish ko'zda tutiladi". [3,b.52].

Har bir badiiy yodgorlik muayyan bir davrda sodir bo'lgan voqea hodisalarni tasvirlaydi. Tabiiyki, bunday asar davr ehtiyojiga muvofiq tarzda xad-hisobsiz tarixiy va arxaik lisoniy vositalar bilan to'lib-toshgan bo'ladiki, ular kitobxon ko'z oldida davr ruhini, nafasini jonlantirish bilan birga asarning badiiy-estetik ta'sirchanligini ham oshiradi. Bunda asliyat ruhini to'la-to'kis qayta yaratish mas'uliyati tarjimondan zaruriy lisoniy vositalarni to'g'ri tanlash yo'li bilan asliyat vujudga kelgan davr xususiyatini qayta yaratishni talab etadi.

Ma'lumki, har qanday asar asliyatda o'z zamonasining adabiy tilida tuziladi va o'z davr o'quvchisiga tushunarlidir. Zamonlar o'tib, avlodlar almashinib, qarashlar, urf-odatlar o'zgaradi, tilning ifoda vositalarida jiddiy farqlar seziladi. Natijada, ajdodlar tafakkuri mahsuli bo'lgan klassik asarni bugungi kun o'quvchisining tushunishi mushkullashadi. Tarixiy adabiy yodgorlikni tushunishni

qiyinlashtiruvchi quyidagi bir necha sabablar bor: asliyat yaratilgan davr uchun odatiy bo'lgan, ammo davrlar o'tishi bilan eskirgan tarixiy, milliy, diniy, harbiy so'zlarning qo'llanilganligi; asliyat yaratilgandan so'ng oradan o'tgan vaqt davomida tilning lug'at xazinasini tarkibidagi turli o'zgarishlar sodir bo'lganligi; o'zga tillarda o'zlashgan leksik qatlamning qo'llanilganligi; milliy ruhni o'ta chuqurligi va yana bir qator boshqa omillar mavjud.

Tarixiy davr ruhi tasvirlangan asarlar tarjimasining murakkabliklaridan biri undagi arxaik so'z va iboralar ishtirokida tuzilgan qahramonlar nutqini, ularning ritmini, ohangini nechog'lik qayta tiklash bilan bog'liqdir. Zotan adabiyotshunos olim, tarjimon Yu.Surovtsev ta'kidlaganidek, "Tarix inson xarakterida, shuningdek, qahramonlar nutqida o'z ifodasini topadi". [4,b.78].

Xulosa. Zamonaviy asarlari bilan tanilgan yozuvchi uchun uzoq o'tmishni badiiy ifodalash, o'sha davr ruhini bera oladigan uslub kalitini topa olish oson kechmaydi. Asar tilini yaratishda yozuvchining mahorati, yutug'i shundaki, voqealar tavsiloti hozirgi adabiy til qoidalari asosida yoritilib, qahramonlar nutqida XV asr kishisining so'zlashuv manerasi, muomala madaniyati hisobga olingan holda arxaik so'z va iboralar qo'llanilgan personajlar nutqiga xos milliy, madaniy xususiyatlarni yorqinroq ifoda etish uchun qo'llanilgan arxaik so'z va iboralarining aksariyati hozirgi kundagi mavjud jonli tilda ishlatilishi bilan xarakterlidir. Mutarjimlar uchun tarixiy asar tarjimasini tushunish va o'rganishni qiyinlashtiruvchi quyidagi sabablar aniqlandi: asar yaratilgan davr uchun odatiy bo'lgan, ammo vaqt o'tishi bilan eskirgan tarixiy, milliy, diniy, harbiy so'zlarning qo'llanilishi; asliyat yaratilgandan so'ng oradan o'tgan vaqt davomida tilning lug'at xazinasini tarkibida

turli o'zgarishlarning sodir bo'lishi; asar uslubining murakkabligi; milliy ruhning o'ta chuqurligi hamda o'zga tillardan o'zlashgan leksik qatlamning joy olishi kabilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Andres, A. Distansiya vremeni i perevod / A. Andres // Masterstvo perevoda. – M. : Sov. pisatel', 1965. – S. 118-131.
2. Barxudarov, L. S. Yazik i perevod / L. S. Barxudarov. – M. : Mejdunar. dela, 1975. – C. 142.
3. Fedorov, A. V. Bazi obshey teorii perevoda (lingvisticheskie trudnosti) / A. V. Fedorov. -5-e izd., pererab. i dop. - SPb. : Filol. fak. SPbGU ; M. : Izd. dom «Filologiya Tri», 2002. – C 396.
4. Isoqova Sh.Badiiy tarjimada milliylik va tarixiylikning aks ettirilishi (Oybekning "Navoiy" romanining fransuzcha tarjimasi misolida): filol. fan. nomz.diss... – Toshkent: O'zMU, 2004. – B. 100.
5. Meshalkina Ye.N. Istoricheskaya stilizatsiya v ponimani teoretikov i praktikov perevoda. K pastanovke problemi. – M.: MGLU, 2006. – C. 25-31.
6. Ochilov E. Arxaizm va tarjima. // Sharq tarjimashunosligi: Tarixi, hozirgi kuni va kelajagi. Ilmiy maolalar to'plami. – Toshkent: ToshDShI, 2014.– B. 39-45.
7. Qodirov P.Yulduzli tunlar. Toshkent: Sharq, 2009. – B. 564.
8. Ul'siferov O.G. Sovremenniy russko-xindi slovar'. M.: Russkiy yazik Media, 2004 – C. 260.
9. Vinogradov, V. V. O yazike xudojestvennoy prozi / V. V. Vinogradov. - M. : Nauka, 1980. – C 16 .

10. Yoqubov O. Ulug'bek xazinası. – Toshkent: G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1994.
 11. सुधीर कुमार माथुर, उलूग बेक की धरोहर, रादुगा प्रकाशन, ताशक़न्द १९८३. (Sudhir Kumar Mathur. Ulug'bek ki Dharo'hr. Raduga Prakashn, Tashknd. 1983. – 366 b.)
 12. सुधीर कुमार माथुर, बाबूर, रादुगा प्रकाशन, मास्को १९८८.१२०प. (Sudhir Kumar Mathur. Babur. Raduga Prakashn, Maskov. 1988. – 556 b.)
 8. Ultsiferov O.G. Modern Russian-Hindi dictionary. M.: Russian language Media, 2004 - P. 260
 9. Vinogradov V. V. About the language of fiction / V. V. Vinogradov. - M.: Nauka, 1980. --p 16
 10. Yoqubov O. Ulugbek's treasure. - Tashkent: Gulom Publishing House of Literature and Art, 1994.
 11. सुधीर कुमार माथुर, बाबूर, रादुगा प्रकाशन, मास्को १९८८.१२०प. (Sudhir Kumar Mathur. Babur. Raduga Prakashn, Maskov. 1988. – p.556.)
 12. सुधीर कुमार माथुर, उलूग बेक की धरोहर, रादुगा प्रकाशन, ताशक़न्द १९८३. (Sudhir Kumar Mathur. Ulug'bek ki Dharo'hr. Raduga P
- References:**
1. Andres, A. Distance of time and translation / A. Andres // Mastery of translation. - M.: Sov. writer, 1965. -- p. 118-131
 2. Barkhudarov, L. S. Language and translation / L. S. Barkhudarov. - M.: Mezhdunar. cases, 1975. -- p. 142
 3. Federov, A.V. Bases of the general theory of translation (linguistic difficulties) \ A.V. Federov.—5th ed., Rev. and add.- SPb.M.: Ed.hous "Philology three", 2002.-p 339..
 4. Isokova Sh. Reflection of nationalism and history in the literary translation (on the example of the French translation of Oybek's novel "Navoi"): - Tashkent: UzMU, 2004. - p. 100
 5. Meshalkina E.N. Historical stylization as understood by translation theorists and practitioners. To the problem. - M.: MGLU, 2006. -- p. 25-31
 6. Ochilov E. Archaism and translation. // Oriental Translation Studies: History, Present and Future. A collection of scientific articles. –Tashkent: ToshDSHI, 2014.– p. 39-45
 7. Kadyrov P. Starry nights. Tashkent: Shark, 2009. - p. 564.